

ACC. N:R. 3197

78

Landskap: Blekinge Län

Upptecknat av: P. G. Retterman

Härad: Medelåra

Adress: Lillhärda Halmpgå

Socken: Lillhärda

Berättat av: Bände Moansson

Uppteckningsår: 1931

Född år 1829 i Lillhärda Gunnamåla

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

1

SÄNDRE TILLFÖRLITLIGT  
Årsgång

Uppteckningen rör sig om årsgång, yulaftean.

Under våra förfäders tid hade en del av de gamla götternas  
fär sed att man skulle gå årsgång på yulaftean före mt. 1  
på natten d. v. s. att man skulle vara färdig med besö-  
kett vid dän sista majorkan som i sin tur var dän  
tröde uti tur och ordning för resan, man skulle mö-  
ta en del föremål som hande väcka stort upprende  
för att ställa den passerande pärson på prov uti  
sitt sinnes inne förwaga till att motstå dän skräck  
och rädsla dänna mytiska föremål hande ästad-  
mamman, det vart förbytt att bliva rädd för  
vad som visade sig under dänna vandring, man  
måste gå sin väg behördratt, alltid hållande sig,

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

vid högra sidan på vägen, man fick icke se sig till  
 bakom då man mötte något som kunde medföra en viss  
 misstanke man mötte många underliga föremål som  
 varit ganska narvetande dät man jag då säga, dät  
 var nästan en skrattretande tilldragelse då man  
 mötte ett par myrhatt små rattor dragande ett stort  
 kölar uti naturlig storlek efter par ordäntliga dra-  
 gare, och så var dät endast ett par små rattor som  
 var försända en skäggig tamtegalke sat uppe uti  
 basset och hörde förstås, dät hela tedde sig komiskt  
 om man hade svårt att hålla sig för skratt, män  
 så dät fick man inte för så dät var farligt att skratt-  
 ta där här gången, dät var icke alls något fint att  
 möta där ofantligt långa gaster som uppgav sitt  
 skärande tytt så att dät svar igenom hela loft-  
 rämnen då gick dät en mall klara längrefter hela  
 ryggraden, män så man måste hålla sig vid kamär.

39. Varför skulle man hålla sig vid högra sidan av vägen vid

ärsgång?

för att man icke skulle hamna uti beö-  
ring med de andas, gästas, och andra synliga andeva-  
reber, d. v. s. de som föremålen man skulle se och mäta  
där viste man ju om att man skulle mäta och där  
fröchtade man inte för män även där så höll sig  
till vänster sida, dock var dessa varelser icke farliga  
för ingångaren, då man iakttog de synliga andevä-  
ren skulle ju emot dem, ty det hade man ju  
reda på vad dessa varelser var förmögna och hur  
de sig ut, män så måtte man se många andra  
varelser däremellan både synliga och osynliga  
och allt sådant passerade vänster sida, och hade  
man rått emot dem hade man ju varit blivit  
syns, som man kallade det leten, gästkrämadd,  
o. s. v. allt sådant otill passerade allti till vänster sida, och för att  
inte hamna emot det, måste man hålla sig till höger sida.

MINRE TILLFÖRLITLIGT

och låta honom löpa vidare, och icke fästa något som  
 häft upprende vid vad som färehom under ärgängen  
 man viste ju uti alla fall vad man skulle mäta  
 dät hade man fått blott för av däm som hade  
 gjort en sådan några gånger förr, nog händer dät  
 något hultigt färlta gången jag gick jag var  
 då tyngdett är och uti gatt hamnär män jag darrade  
 uti knävichen då jag måtte tamar med sina bokar  
 och handar med sina häppor i hoos på sin rygg  
 han stannade och ville ha mat till sina handar  
 så frågade han mig om brännvin, jag hade dätta  
 pinalar med mig som jag hade blivitt armanad  
 av av däm som hade färsämt dätta någon gång  
 fäne mig, jag var beredd på allt så jag kunde be-  
 verera bädde mat och brännvin åt tamar och hans  
 handar, han var nu på återresa efter den stora  
 jakuten som han väryade med tamar afton tre dygn före jul.

ANDRE TILFÖRETLIGT  
 (Handwritten notes in the right margin)

(Handwritten notes in the right margin)

hans uppgift var till att färyra alla troll, skogss  
 reusar, spöken, och all slags skogsnä, syvri, och allt  
 annat ont väsen som dät fanns i mängdas utan  
 under våra färfäders tid och ända in uti vår  
 ungdomstid, ja dät var då förliga gläpser vi  
 skulle tala om, han var ju icke så förlig som han  
 visade sig då då han reptande, dät gälte icke  
 hur man höll sig undan för hånne hon rusade  
 tvart på en, hur man höll undan, han bar en grov  
 knäve uti handen, där måste man rycka ifrån  
 hånne och dänja dän in i skogen, då gick hon  
 sin färde, och man undkom hånne utan något  
 hinder, si dät var ju så att man måste endast  
 hålla honom uppe, ja rädd fick man då inte  
 vara för si då han dät att gå dät med hela  
 sin ärgång, och då kunde man sluta sig till dät  
 allra värsta si att man aldrig kom hem mera,

dät vart ju lite omväxlande uti de där väten, till exem-  
 pel dät låg runda klotet som förestälde ett stort mål-  
 huvud som rullade efter vägen med en rasande fart  
 dät kunde man endast skrotta it men si dät fick  
 man då inte dät var strängt förbjudett, så framt  
 man skulle få dän upplysning man strävade ef-  
 ter, dät trevligaste utav allt man mötte på sin resa  
 dät vart då den stora toppen försänd en jigg  
 med två höga yul och en liten tamte till märkvarl  
 dät var en syns av skrottetande art att skada  
 dät gick med en sådan fart så dät blivrade om  
 yullen lika som då åskan bör, ja dät hela var in-  
 terant att se endast man höll lamärett uppe, män  
 dät sista man skulle se var dät värsta styckett,  
 då man mötte dän store mannen rid dän tredje  
 hysman där man skulle vara på slagett 12 på hat-  
 tlen, man fick då följa honom övar till hysman

ÖRE TILFÖRLITLIGT

då man kom fram till lären skulle man se in  
 nam nyhelhålett, dät var mågatt hemshet man fick  
 skåda här, hela byrman var föld med bleka och utmär  
 glade människor, och en präst stod på predikastolen  
 lika eländig syntes han att vara, efter som att hela  
 byrman var väl upplyst, kunde man se varje rö  
 relse av prästen, man kunde se hur hans man vär  
 de sig män mågatt gud härdes icke från honom  
 man kunde se hur han gjorde sina tecken med hän  
 dar huvud och hela kroppen, under dät att alla  
 ibörna satto och avsig med stor andacht, dock så  
 to alla orörliga under dät att prästen utförde stor  
 rörlighet, så dät var så att alla de döda voro uppe och  
 hållt mässe under midnattsteman julaftans natt, man  
 fant alltid bänknarna i byrman nedtraddade med fint  
 sandstoft då man kom uti byrman på ottesingen  
 juldagsmorgon, ty de döda hade hållet mässe.

ANDRE TILLFÖRLITLIGT

3197

MINDRE  
TILLFÖRLITLIGT

Då dätta styghett var övar hade man fallbordatt  
 ängängen och nu skulle man endast hem till sin bo-  
 stad. dät var en lång väg man hade att tänka på män  
 dät hade ingen nöd med sig. dät drog icke länge för  
 man stod hemma vid sin stugedörr och hur dät gick  
 till han man icke förklarar, ty dät var endast som man  
 hade flugitt yensom loften sägar var berättare, och vad  
 man hade för hela sitt bebör var endast dät, man  
 hade att glädya sig åt, att man på förhand kunde  
 bestämma vilka som skulle dö och vilka kvinnor  
 som skulle föda barn under dät stundande ärett  
 så att blodsströmen rächte icke mer än ett år åt gan-  
 gen, ville man ha reda på de fötyande ärens händel-  
 ser för dessa ändamål, så måste man förnya sin  
 änging för varje yulafteon, och många av våra för-  
 fäder varo dät som yarde dät, för li den sheptiska  
 tron var mycket stor på den hedniska tiden med ävartan.



av samma berättare,

85

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

3197

Nyårsvaka,  
8

Någott om nyårsvakan och där händelser  
Så fram då nyårsvakan, där ägnade sig uti första hand  
anga pojkar och även flickor, man skulle vaka fram sin  
blivande maka, män det vakades icke så som nu  
då man skulle vara många församlade, i dag man  
fick vara endast två församlat uti varje rum, man  
skulle sitta vid ett bord med ett glas vatten och ett  
glas brännvin var för sig, två yst skulle stå på bor-  
dett och beinna, man satt vi älvatiden och gjorde sig  
väl i ordning för att taga emot sina besökande som  
fram mellan kl. tolv och ett på natten, de sittande  
fick icke tala till varandra under tiden, ej heller  
äta, dricka, eller röka, icke fick man säga någott  
till den inträdande värdaren, det var så att där för-  
son som skulle bli de sittandes man eller hustru fram  
och vände sig för de som höllt nyårsvaka, seden var  
att man sat en manlig och en hventlig församling till sammanst-

MINRE TILLFÖRLITLIGT

vi talor först om flichans besökare den kwam alltid först  
 då där kwam in genom dörren gick han fram till flichan  
 och såg kärre in i ögonen med en artig beugning på  
 huvudet vände sig mot bordet och tog ett utav de  
 fälda glasen och drack ur det ställde från sig glasett  
 och vände sig mot flichan med en lätt beugning  
 vände och gick mot dörren med fasta och allvarliga  
 steg, var det så att denna välnad tog brännvins-  
 glasett då skulle han få sig en spitälshande man  
 män tog han vattenglasett då skulle det bli en  
 fallständig nykterist han skulle få till make  
 sidan som välnaden visade sig på nyårsvaken  
 sidan var han till alla delar den första gången  
 flichan fick se honom uti pärnlig mått skulle  
 han icke få gifta sig honom det in till hånne en  
 benangel sig på hånne vände och gick straxt  
 skulle han bli änka straxt efter äktenskapet

STÖRE TILLFÖRLITLIGT

87

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

3197

10

ANDRE TILLFÖRLITLIGT

så öppnades dörren sacht och en lindhista halades in i  
 rummet där de sät, dån stannade på halva golvet  
 framför bordet, där dån fösvant uti deras åsyn,  
 vid ett sådant tillfälle fördrades ett gott kamör, ty  
 man fick icke bli förspråkt öva de synar som  
 visade sig för de sittande, icke fick man blanda  
 sig uti något tal under de två timar dätta på  
 gsch, dät skulle var tygt och allvarligt hela tiden  
 ty dätta var uti sig själut en allvarlig stand  
 man hade att avvakta, dån var och i öderdigar  
 om man övsträdde de riglar man hade fått lära  
 av sina färfäder, yorde man sig skyldig till  
 någon övsträdelse yem om skämt eller dyligt  
 blev man straffad med sjukdam s. m. Petenfeber  
 som angrep huvud armar och ben, dät faps icke något  
 sätt att bota dät, män danna sjukdam varade  
 endast under tre dagar med sträng feber

förhållandet var uti detaly dät samma för den  
manlige nyjarsvakaren. Här har man endast att till-  
lägga att fästman kom under olika ställning, dät  
var en sähar sakt som visade sig, ifall han var  
framskriden uti hovandeskap då han visade sig,  
eller om den var mycket fin och högmödig, dät  
märktes då han steg över dörrtröskellen. Steg han  
bätt på nämnda tröskel då han vände och gick ut  
dä var han av en högdragen natur och hade ett  
stalt sinne, dät var strängt förbjudet att tala  
om för sina närmaste vänner och bekanta vad  
som hade förhållit under nyjarsvakaren.  
dätta skulle medföra oenighet uti deras äktenskap  
om de skulle ingå sådant, och för övrigt hade  
man otur och motgångar att hämpa mat under  
hela sin återstående livstid, änging och friarevaka  
var en allmän sed under våra förfäders tid.

MINORE TILLFÖRLITLIGT